

บทที่ 5

เบญจศิล อกุศลമูล 3 โลกราม 8

เบญจศิล

ความสำคัญของเบญจศิล

เบญจศิลเป็นธรรมสำคัญมากหนึ่ง เพราะเป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ความสำคัญของเบญจศิลจะเห็นได้จากคำเรียกชื่อของเบญจศิลซึ่งมีอยู่หลายคำ และแต่ละคำล้วนมีนัยนัก ถึงความสำคัญของเบญจศิล คือ

1. สิကขานบท 5 (ข้อปฏิบัติในการฝึกตน 5 ประการ)
2. ธรรม 5 (ธรรมที่พึงมีพึงปฏิบัติ 5 ประการ)
3. นิจศิล (ศิลที่คุณหัสดีควรรักษาเป็นประจำ)
4. มนุษยธรรม (ธรรมของมนุษย์ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์)

สรุปว่า เบญจศิลเป็นเครื่องวัตถุมนุษย์และเป็นสิ่งยืนยัน “ความเป็นมนุษย์” ของมนุษย์

ความหมายของเบญจศิล

เบญจศิลมาจากการค้า เบญจจะ กับ ศิล เบญจจะแปลว่า 5 ศิล แปลว่า ความประพฤติที่ดี ข้อปฏิบัติที่ดี เบญจศิลจึงแปลว่า ความประพฤติที่ดี 5 ประการ หรือ ข้อปฏิบัติที่ดี 5 ประการ หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว 5 ประการ คือ

1. ปณาดิปตา เวรมณี (เว้นจากการปองชีวิต เว้นจากการฆ่าหรือเบียดเบี้ยน กัน)
2. อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาของที่มิได้ให้ เว้นจากการลักโกลง หลอกลวง ทำลายทรัพย์สิน)

3. กามสุนิจดajaxa เวรมสี (เว้นจากการประพฤติมิดในการ เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักไว้ห่วงหนา)

4. นุสราวาหา เวรมสี (เว้นจากการพูดเท็จ)

5. ศุราเมรย์นัชปนาทกูรานา เวรมสี (เว้นจากการคืนน้ำเน่า ถือศุราและเมรัย อันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เว้นจากการสิ่งเสพติดให้โทษ)¹

ประโยชน์ของเบญจศิล

เบญจศิลเป็นธรรมที่ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมให้เป็นชีวิตและสังคมที่คีกาน ถือชีวิต และสังคมที่เว้นจากการปลงชีวิต มีความรักความเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ศิลข้อที่ 1) เว้นจากการลักทรัพย์ เครื่องเสื้อชี้งกันและกัน (ศิลข้อที่ 2) เว้นจากการประพฤติมิดในการไม่ล่วงละเมิดในบุตรภรรยาของผู้อื่น ส่งเสริมความรักความผูกพันยังครอบครัว สังคม (ศิลข้อที่ 3) เว้นจากการพูดเท็จจากเหตุผลไร้ประโยชน์ ส่งเสริมสัจจะ เกрапสัจจะ (ศิลข้อที่ 4) เว้นจากการประทุษร้ายสติปัญญาของมนุษย์และสังคม เครื่องเสื้อชี้งกันและกัน (ศิลข้อที่ 5)

บันทึกแต่โบราณทำนพรัตนราประโยชน์ของเบญจศิลว่าเป็นธรรมที่พัฒนาชีวิตและสังคม คือเป็นธรรมที่นำชนทั้งหลายไปสู่สุคติ ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ และถึงความดับทุกภัย(นิพพาน)

เบญจศิลจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตและสังคมให้เป็นชีวิตและสังคมที่สงบ สุข ปลดปล่อยมีคุณภาพและเอื้ออำนวยแก่การพัฒนาอย่าง ฯ ขึ้นไป

เบญจศิลที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

เบญจศิลที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงมีลักษณะเป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์มีองค์ประกอบ 5 ประกอบ 5 ประการ เป็นธรรมประจำโลก เป็นเครื่องวัสดุจิตใจของมนุษย์ เป็นธรรมที่รักษาคน

¹ พราชาวนุน (ประยุทธ์ ปยุตโถ). พจนานุกรมพุทธศาสนา. 2518. หน้า 143-144.

รักษาสังคม เป็นที่ชื่นชมของสังคม เป็นธรรมอันประเสริฐทำให้มนุษย์เว้นชั่วกำศ เป็นธรรมที่นำมนุษย์ไปสู่นิพพาน ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมหนังตะลุง ดังนี้

บทหนังตะลุงเรื่องครูบ้านนอกของฉัน อรุณต พงศ์นรา ปลอมพระองค์เป็นพระสงฆ์ เพื่อไปสืบความลับ ณ มากตนคร พระธิดาสุพรรณิการ์ไม่แจ้งอุบายนินนท์พระพงศ์นราเข้าวังให้พักที่หอพระ ถึงวันอุโบสถพระธิดาสุพรรณิการ์ไปถวายกัตตาหารและฟังธรรม พระพงศ์นราแสดงเบญจศิลป์ว่าเป็นธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนี้

ข้างฝ่ายราชธิดาสุพรรณิการ์สมร	
พร้อมด้วยเหล่าสาวสุรุ่งนางนิกร	ล้วนอ่อนอ่อนแห่งกลักษณะ
ถึงวันอุโบสถด่างสุขใจ	ความเลื่อมใสพุทธชาติศาสนา
นำถวายสังพานการบูชา	ที่หอพระฝ่ายหน้าปฏิบูมิการ
เพื่อรับศิลปภูณ์โัญโมทนา	ความศรัทธาแน่นหน้าใจสมร
นางหมอบราบกราบก้มประนมกร	เชื่อแน่นอนด้วยศรัทธาบารมี
ข้างฝ่ายพระพงศ์นราผู้ปลอมองค์	เป็นพระสงฆ์ทรงศิลป์ชินศรี
ก์ให้ศิลสवายงามตามพิธี	โภมจงมีศิลหัสดมากาน
ถือป้าหมายทินนาอย่าแห่สัตว์	อย่าฉ้อโกงสมบัติพสูจน
ข้อสามว่ากามสุเมจฉาจาร	ผัวเมียท่านชายหญิงอย่าชิงเรย
ข้อมุสนาบาลีอย่าขึ้ปด	สุราสมเมรัยอย่าได้เสวย
สามารถศิลหัสดอย่าละเลย	ให้คุณเคยอยู่ในธรรมแห่งน้ำใจ ¹

บทหนังตะลุงเรื่องสังข์ศิลปัชัย ของกัน ทองหล่อ สังข์ศิลปัชัย สอนนางยักษ์ ยันหังให้รู้และถือเบนภูจศิล และบอกว่าเป็นธรรมประจำโลก เป็นเครื่องวัดจิตใจมนุษย์ ดังนี้

¹ ฉัน อรุณต. บทหนังตะลุงเรื่องครูบ้านนอก. 2532. หน้า 90-92.

สังข์คิลปัชัย ... เป็นบุญแกล้วพี่ ถ้าอย่างนั้นพึงถือเอกสารหันนี้ไว้เป็นประจำ ถือ
ปาณฑาห้ามผ่าสัตว์ อทินนามีลักษณะพิเศษ การไม่ล่วงกามคุณ
มุสาไม่โกหก สรุว่าไม่ถือเครื่องคงของมา ทั้งห้าอย่างนี้เป็น
ศิลปะประจำโลกและเป็นศิลป์ที่วัดจิตใจสัตว์เครื่องงาน ถ้าทำนี้มี
ศิลธรรม ทำแก่เป็นมนุษย์แล้วไม่ใช่สัตว์เครื่องงาน แล้วทำจะ
เลิกจากการผ่าผู้คนในเมืองเวียงชัยเสียด้วยตั้งแต่บัดนี้ แล้วก็ทำนั้น
ติดตามเราไปด้วยหรือ

ยันทั้ง... ขอให้น้องสังข์คิลปัชัยเรียกข้ายันทั้ง เมื่อเอ่ยออกซื่อแล้วก็รับไป
ทันที แต่ขอให้ข้าพเจ้าได้กลับไปที่อยู่ที่อาศัยตามประสาจะไม่ต้อง¹
ติดตามท่านไป ข้าพเจ้าขอกราบถاسังข์คิลปัชัยไปก่อน สาคร ศิล 5
นั้นจะขอรับเป็นประจำ'

ในบทนั้นตะลุงเรื่องหลงชาติ ของกัน ทองหล่อ เจ้าหลงได้ปรากฏเรื่องเบญจศิล
กัน 2 พี่เลี้ยง ถือ ปราบกับดิก เน้นว่า เบญจศิลเป็นธรรมสำหรับโลก เป็นเครื่องวัดจิตใจ
มนุษย์ เช่นเดียวกัน ดังนี้

หลงชาติ ... ในขณะที่ผู้บังมีชีวิตอยู่บนโลก ผู้จะช่วยรักษาบ้านโพเงินนี้ไว้ ถ้าผิด
ตามไปเสียกับน้ำมือโจรนี้แล้วก็ไม่เป็นไรหรอกครับ ชาวบ้านพื้นดงใน
บ้านโพเงินไปเข้ากับโจรเสียก็ไม่รู้ แต่ในระหว่างที่ผู้บังอยู่ผู้จะต้อง
ช่วย สำหรับเรื่องคนชาติศิลธรรมนี้หลงพ่อทำไว้ไม่ยอมครับ ทำนั้นดี
ว่ามนุษย์ในโลกนี้จะต้องประกอบด้วยศิลธรรมนะจะ ถ้าไม่มีศิลธรรม
แล้วก็จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ไม่ได้ อย่างศิลห้า ท่านบอกว่าศิลห้าไม่ใช่

¹ พงศ์พันธุ์ กินนิมิตร. ประวัติและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของแห่งกัน ทองหล่อ. 2534.
หน้า 340.

ของพระพุทธเจ้า ศิลป์ท่านนี้เป็นศิลป์สำหรับโภค โดยธรรมชาติแล้วโภคไม่ไว
เพื่อให้นมุขย์วัดความสูงต่ำในระดับจิต เป็นเครื่องวัดจิตใจของมนุษย์
หมายความว่า ป้าสามารถให้เสียสัตว์ อพิน拿ไม่ให้ลักษณะพิเศษ กามไม่ให้
ล่วงในกามคุณ มุสาไม่ให้โภค สุราไม่ให้กินสุรา ที่นี่ถ้าหากว่ามนุษย์
คนใดที่ไม่มีศิลธรรม มันผู้นั้นไม่ใช่มนุษย์ มันเป็นสัตว์ คนก็เหมือนกัน
ถือเป็นสัตว์มนุษย์ หรือมนุษย์สัตว์ แต่ถ้าสัตว์มนุษย์นั้นถ้ามันไม่มี
ศิลธรรม ก็เป็นสัตว์เครื่องงาน ไม่สัตว์มนุษย์อย่างนี้นะ ที่นี่ที่อาจารย์
บอกว่าอย่างอ้ายมหาโจรนี่ที่คิดจะฆ่าพ่อของมัน และคิดจะทำลาย
พระราชนิพัทธ์ สมบัติของปู่ย่าตายาทวดของเอง อาจารย์บอกว่ามันผู้นั้น
เครื่องงาน จึงขอให้เราทุกคนที่มาอยู่ในบ้านนี้จงยึดเอาศิลห้า ถือศิลห้า
นะนะ เออ พ่อจะถือกันได้มั้ย

ดิก ... ไม่หนักครับ ๆ

หลวงชาติ ... คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักไส้ไม่ยทรัพย์ ไม่ล่วงกามคุณ ศิลป์สามนี้ทำน
รู้เห็น

ปราบ ... รู้คับ ไม่เอาเมียเพื่อน

หลวงชาติ ... ที่นี่ไม่โภคกัน เออ แหลกเราไม่เดี๋ยวสุราให้เมาหมายกัน ถ้าไม่ข้อหนึ่ง
ข้อใด ก็อย่างน้อยสัก 3 ข้อ ก็ให้ถือไว้ อย่างน้อยก็เป็นคนสักครึ่งก็ยังดี
แต่ถ้ามันไม่ถือหึ้ง 5 ข้อจริง ๆ แล้ว มันผู้นั้นก็จะเครื่องงาน แล้วก็ห้าม
ไม่ให้อยู่บ้านโพเงินด้วย ทำนอาจารย์ก็บอกว่าไม่ให้กลัวคนใจบาน
อย่างอ้ายชาติสิงห์ ถูกของมหาโจรแห่งเชียงเขาวินชัยนะ

ดิก ... ครับ¹

¹ พงศ์พันธุ์ ทินนิมิต. ประวัติและผลงานวรรณกรรมแห่งชาติ ของไทยทั้งหมด ทองหล่อ. 2534.

บทถุกซื่อสอนศิษย์ ของครูพัฒน์ เกื้อสกุล กล่าวถึง เบญจศิลว์ เป็นธรรมที่รักษาคน
รักษาสังคม เป็นที่ชื่นชมของสังคม ดังนี้

อาจารย์เห็นหลานมาให้วัน	เพื่อรับพรตั้งหน้าจากไป
ก่อนจากไปอาจารย์ขอสอนไว้	จำให้ได้เรื่องศิลธรรมนำไปสัย
สมัยนี้มันยุ่งยากลำบากใจ	ไม่ชึ้นในพระธรรมพระสัมมา
มันย่าง่ายดายง่ายหยິงชายເງົາ	บังตาຍเปล่าเป็นเปล่ากันนักหนา
จะໄກชนໍ້ໄກนີ້ທີ່ເກີດມາ	ແຕ່ເຮົາໄນ້ຮັວງອອງໂຄດີ
หนີ່ສືລ້າເຈົ້າຫວີ່ອຄື່ອເອາໄວ	จะໄມ່ຕາຍຕາມຄ່າວ່າຂອງພະຖານີ
ເພວະເປັນຫລັກສັງຄົມນີ້ຍິນນີ້	ຂອງກີ່ດີ່ຄື່ອສືລ້າພາສັງຄົມ
ຮູ້ຈັກຮູ້ຈັກຫາຮັກພາກຍາ	ສິ່ງຫົ່ວ້າຍັນນັ້ນນັ້ນນັ້ນນັ້ນ
ຮູ້ສືລ້າເປັນເຄື່ອງພາຊີ່ງສັງຄົມ	ໃຫ້ຂາວບ້ານທຳນິຍນື່ອນ້ຳໃຈ ¹

บทนั้นจะสูงเรื่องคุณหลงแม่ ของฉัน อรุณุต พระไบค์เทศนาไปรคพระเจ้ากรุงขาว
ได้กล่าวถึง เบญจศิลว์ เป็นธรรมอันประเสริฐ ทำให้มนุษย์เว้นชั้ว ทำดี ดังนี้

สมเด็จท้าวเจ้ากรุงขาวราช	อภิวathanบดີພະຖານີ
ที่เมตดาวาพเจ้าในคราวนี้	ໄນ້ຮູ້ທີ່ເປັນປານສານໄດ
พระไอยື່ແຈງให้แจ้งประจักษ์	ອ້າງເຫາຫລັກຮຽມະນາປາສວຍ
อันทุกขັງตັງແຕ່ເກີດກຳເນີດໃນ	ທີ່ວິນໄລມີທີ່ທຸກຕົວຕົນ
ເພຣະຕັນຫາສາຮາຣົມເປັນກາຮັງ	ນັກເວີຍນວງກີເລສເກີດເຫຼຸຜລ
ກາມຮາຄະພາໃຫ້ຊົ່ງມັນນີ້	ຕັດມຽຄຜລທາງປະໄຍชนີໂພຣິຍາລ
ສື່ອປາມາອົກນາຍ່າຍ່າສັດວ	ອຍ່າຊ້ອໄກສົມບັດພັສສານ

¹ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแห่งชาติ วิทยาลัยครุสังขลา. บทนั้นจะสูงดีเด่นในอดีต. 2524.

บทที่สามว่ากามเมสุนิจฉาจาร	ผัวเมียท่านชายหญิงอย่างซึ้งเชย
ที่มุสาบาลือย่ามีปด	สุราสมเรียอย่าได้เสวย
ถือศีลห้าสิ่งไว้ไม่เบร์ยนเปรย	เป็นการเลี้ยงประช้ำกระทำดี
แล้วสิทธาลากันไปอาวส	ชาวราชเลิกทัพกลับกรุงศรี
สรุปวัดตัวว่าถึงงาน	เจانبุรีเข้าสู่ประตุวัง ¹

บทหนังตะลุงเรื่องเสียแรงรัก ของฉัน อรนุต พระโยคเทศาโปรดยกษกุเวรจักร
ได้กล่าวถึง เบญจศิลว่า เป็นธรรมที่นำมนุษย์ไปสู่นิพพาน ดังนี้

จะฟังธรรมคำนับดับโมโหร	ท่าไหโสส่างเตื่อมดอยเดื่อมไส
อันทุกนั้งดังแต่เกิดกามาเนิดใน	ที่ร้อนใจมีทั่วทุกด้าน
เพาะดันหาสารารณ์เป็นการหลง	มักเวียนวงด้วยกิจกเลสเกิดเหตุผล
เพราะราคะพาให้ร้าวจึงมั่วนั่น	ตัดนรคผดทางประโยชน์โพธิญาณ
ถือปานาอทินนาอย่าเข่าสัตว์	อย่านิยมสมบัติพัสดุ
บทสามว่ากามเมสุนิจฉาจาร	ผัวเมียท่านชายหญิงอย่าซึ้งเชย
ที่มุสาบาลือย่ามีปด	สุราสมเรียอย่าไปเสวย
ถือศีลห้าสิ่งไว้ไม่เบร์ยนเปรย	จะได้เชยขัมชื่นพระนิพพาน ²

เปรียบเทียบเบญจศิลที่ปรากวินิวรรณกรรมหนังตะลุงกับเบญจศิลที่เป็นพุทธธรรม
เบญจศิลที่ปรากวินิวรรณกรรมหนังตะลุงดังกล่าว หากเปรียบเทียบกับเบญจศิลที่
เป็นพุทธธรรมก็สรุปได้ว่า เบญจศิลที่ปรากวินิวรรณกรรมหนังตะลุงมีลักษณะที่สอดคล้องกับ
เบญจศิลที่เป็นพุทธธรรม คือ เป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์ มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

¹ ฉัน อรนุต. บกหนังตะลุงเรื่องลูกหลงแม. 2532. หน้า 14-15.

² ฉัน อรนุต. บกหนังตะลุงเรื่องเสียแรงรัก. 2532. หน้า 14.

“1. ละเว้นจากการช่าสัตว์มีชีวิต 2. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ด้วยจิตคิดลักษณะ 3. เว้นจากการประพฤติมิชอบในงาน 4. เว้นจากกล่าวเท็จ 5. เว้นจากคืนน้ำมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ดังแห่งความประมาท”¹ เป็นธรรมที่เกื้อกูลชีวิตและสังคม ทำให้มนุษย์เว้นช้า ทำดี นำมนุษย์ไปสู่สุคติ นิพพาน ได้

อภุศลमูล 3

ความสำคัญของอภุศลमูล 3

อภุศลमูล เป็นรากเหง้า บ่อเกิดของนำไป อภุศล ความช้า ความทุกข์ ทั้งมวล อภุศลมูล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะพฤติกรรมฝ่ายช้า ซึ่งเป็นที่มาของ ความทุกข์ทั้งปวงของมนุษย์

ความหมายของอภุศลมูล 3

อภุศลมูล แบ่งว่า รากเหง้าของอภุศล หรือต้นตอของความช้า 3 ประการ คือ

1. โลภะ (ความอယักได้)
2. โกรสะ (ความคิดประทุมร้าย)
3. โมหะ (ความหลง)

อภุศลมูลทั้ง 3 นี้ เกิดจากอวิชชา ความไม่รู้ คือ ไม่รู้จักตนและสรรพสิ่งตามความเป็นจริง จึงเห็นผิด เห็นแย่ๆ ตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความทุกข์ทั้งแก่ตนและคนอื่น

ประโยชน์ของอภุศลมูล 3

อภุศลมูล 3 เป็นรากเหง้าของอภุศลหรือเป็นต้นตอของความช้า การรู้จักอภุศลมูล ทำให้มนุษย์รู้จักและเว้นความช้า คือ ละเว้นอภุศลมูล โลภะ โกรสะ โมหะ นั้นได้

¹ สมเด็จพระญาณสัมพborg (เจริญ สุวฑฒโน). หลักพราหมก rechtasana. 2514. หน้า 89.

อนึ่งเนื่องจากธรรมทุกหมวด จะมีสภาวะที่ตรงข้ามอยู่เสมอ เมื่อทราบสภาวะหนึ่งก็จะทำให้ทราบอีกสภาวะหนึ่งที่อยู่ตรงข้ามด้วย การรู้จักอกุศลภูมิ 3 จึงทำให้มนุษย์รู้จักสภาวะตรงข้าม คือ กุศลภูมิ 3 ด้วย คือ เมื่อรู้จักอกุศลภูมิ 3 คือ โภภะ โโมะ โมหะ ซึ่งเป็นราคะแห่งของกุศล หรือต้นตอของความชั่วว่า เกิดจากอวิชชา ก่อให้เกิดทุกข์ทั้งแก่ตนและคนอื่น เป็นสิ่งที่ควรละเว้น ก็ย่อมรู้จัก กุศลภูมิ 3 อโภภะ (ความไม่โภภะ ความคิดເຜື່ອແຜ່) อโโมะ (ความไม่คิดประทุษร้าย ความเมตตา) อโมหะ (ความไม่หลง ความมีปัญญา) ด้วยว่าเป็นราคะแห่งของกุศล หรือต้นตอของความดี เกิดจากอวิชชา ความชั่ว คือ รู้จักตนและสรรพสิ่งตามความเป็นจริง จึงเห็นถูก ไม่เห็นแก่ตน ไม่หลงตน ซึ่งส่งผลให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนและคนอื่น เป็นสิ่งที่ควรกระทำ

อกุศลภูมิ 3 จึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักรากเหง้าของความชั่ว รู้จักละเว้น ความชั่ว รู้จักเบรียบเที่ยบ รู้จักกุศลภูมิ 3 ซึ่งเป็นราคะแห่งของความดี และรู้จักประกอบกรรมดี การรู้จักละเว้นความชั่ว และประกอบกรรมดีนั้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่มนุษย์และสังคม

อกุศลภูมิที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

อกุศลภูมิที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะเป็น กิเลส 3 ประการ คือ โภภะ โโมะ โมหะ ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ เป็นตัวบงการโซคชาธารชีวิตมนุษย์ เป็นโทษต่อการประพฤติ-ธรรม ทำให้มนุษย์ต้องหลงวนเวียนอยู่ในความทุกข์ รักนำมनุษย์ไปสู่อนาคต จะเห็นได้จาก วรรณกรรมหนังตะลุง ดังนี้

บทหนังตะลุงเรื่องการเทพหลวง ของฉัน อรุณต เจ้าชายวงศ์สุริยาทรงรักเจ้าหญิงดุษฎี ซึ่งหนีมาบวช ลูกสาวตามมาถึงอาศรมพระภูษา พระภูษาเกล้าฯเดือนสิดพระวงศ์สุริยว่า กิเลส อกุศลภูมิ มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องหลงวนเวียนอยู่ในความทุกข์ (สังสารวัฏ) รักนำมนุษย์ไปสู่อนาคต ดังนี้

พระอยค์ชี้แจงให้แจ้งเหตุ	กองกิเลสหนึ้นกล้าสุดฝ่าฝืน
คิดยุ่งยิ่งซึ่งซึ่งไม่ยั่งยืน	เป็นแต่พื้นโลกหลงต้องวงเวียน
อนิจจังสังสารวัญญาอย	มันหลงเลyiไปมาลงพาเที่ยน
ไม่สิ้นสุดความประส่งค์ต้องวงเวียน	คุจอาเกียรถ้าจะเบรียบเหมือนเหยียบตน
แม้ผู้ใดพัวพันไม่หมั่นลัง	ก็เสียทางเหมือนไม่วรากซึ่งมารคผล
ดังดุนวางกงเกวียนด้องเวียนวน	มันไว้ผลซักหลงลงอบาย ¹

และจากบทหนังตะลุงเรื่องเดียวกัน เมื่อเจ้าหนูงคุณภูทรายาข่าวว่า ดุสิตาพระเชษฐา
ถูกเจ้ากรุงลาวประหารชีวิต จึงถอดอาจารย์ไปกรุงลาวเพื่อแก้แค้นแทนพระเชษฐา ถ้าจะได้ให้
โกรกหัวว่า อภิคลมุต 3 (ໄລກ ໄກරະ ລົງ) เป็นโภษต่อการประพฤติธรรม (การทำความดี)
และทำให้มนุษย์ตอกยูในความทุกษ ดังนี้

พระอาจารย์ท่านให้ธรรมโอวาท	อย่าอาษาตปัจจามิตรผิดวิสัย
ตัวเป็นธีมีธรรมประจ้ำใจ	มั่นอยู่ในเมตตาสماทาน
ໄລກໄກຮ່າງຈົງເຫັນວ່າເປັນໄທ້	เสียประโยชน์ทางธรรมกรณรุหาน
อนิจจังยังขันรัสันดา	ย่อມສາຫະັນທັບຄົນຈົມແຜ່ນດິນ
เกิดมาแล้วຍ່ອມຕາຍວາຍຫີວາຕົມ	อย่าอาษาตດີຮ້າຍໜາຍຄົວລ
ตัวกิเลสເຈດານເປັນරາດິນ	ให้ສັດວັດືນອູ້ໃນຫັວງຄືອນວັງນາຣ
นางรับคำธรรมจากຄາມສ	ຈຳຈິຈົດມັນແມ່ນຕົວແກ່ນສາກ
ຄວາຍคำวໍາສາພະອາຈານຍ	นางກວາບກວານຄອຍອອກນອກສາດ ²

¹ ฉบับ อรุณด. บทหนังตะลุงเรื่องกรรมเทพลง. 2532. หน้า 92.

² แหล่งเดิม. หน้า 18.

บทเกี้ยวจອนบทหนังตะลุงเรื่องคอมพิขາต ของฉัน อรุณ พวรรณนาบำรุงราษฎร์
ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และสรุปว่า อกุคลนุล (กิเลส) เป็นตัวบงการใจชั่วๆ ตามนุษย์
ดังนี้

(พวรรณนาหลังพักเที่ยงคืนก่อนจะเริ่มเรื่องใหม่)

หมายความว่าค้างพร่างพลัดกำดัดดีก	ประกายพฤกษ์แจ่มจ้าท้องฟ้าใส
สายลมแผ่วผ่านผิวทิวไม้ไก่	พัดพาไอละอองเย็นจับเส้นพราว
จักซั่นกลั้นเกลียงส่งเสียงแจ้ว	เหมือนเพลงแอ่นวักเสียวร้องเกี้ยวสา
จันทร์แจ่มพ้ารากศรีสมีดาว	อากาศหนาวเริ่มโroyนาไปรยป่วย
คิดถึงเบาะที่เคยนอนหมอนเคยหัน	เคยอบอุ่นต้องอ้างว้างมาห่างหาย
ต้องเร่อันจรจัดถึงพลัดพ่วย	เหมือนแก้วร่วงรังที่หวังปอง
สิทธิ์เสรีมีทุกคนบนน้ำดี	นอกจากมีหรือจนสุขหม่นหมอง
ทุกชีวิตผิดกันตามครรลอง	ชะตาของคนเราไม่เท่ากัน
จึงแตกต่างอย่างดินกันกันฟ้า	ศักดินาเกียรติยศจริงลดหล่น
กล้ายเป็นข้อส่อเสียดเบี้ยดเบียนกัน	ถึงควรหยันก็ต้องอยู่ยอมสู้ตาย
ใครตกอับคับบันสรวร์สาป	คนเคยกราบกรานลดหนี้หนทาง
มีแต่เจาเอาเป็นเพื่อนติดเตือนกาย	สรวร์วายให้เห็นเป็นมายา
โลกสร้างคนวนเวียนเปลี่ยนประจำตลาด	ให้อ่านจันน้ำโน้มฉบับโน้มหน้า
เจริญรุคัลลังค้างเวลา	เหมือนเกิดมาเพียงเพื่อเป็นเหี้ยกล
สิทธิ์เสรีมีทุกคนบนแหล่งโลก	แต่ว่าโชคเปลี่ยนปรับให้ลับสน
ไปตามเกณฑ์เงินเอียงไม่เที่ยงทัน	ทราบที่คุณมีกิเลสเป็นเศษเกิน ¹

¹ ฉัน อรุณ. บทหนังตะลุงเรื่องคอมพิขາต. 2532. หน้า 38.

เปรียบเทียบอคุลमูล 3 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงกับอคุลमูล 3 ที่เป็นพุทธธรรม อคุลมูล 3 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงดังกล่าวนี้ หากเปรียบเทียบกับอคุลมูล 3 ที่เป็นพุทธธรรม ก็สรุปได้ว่า อคุลมูล 3 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงซึ่งมีลักษณะเป็นกิเลส 3 ประการ คือ โลภะ โถะ โมหะ ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ เป็นตัวบ่งการโชคชาชีวิตมนุษย์ เป็นไทยต่อการประพฤติธรรม ทำให้มนุษย์ต้องหลงวนเวียนอยู่ในความทุกข์ ซึ่งนำมนุษย์ไปสู่อนาคต นั้นมีลักษณะสอดคล้องกับอคุลมูล 3 ที่เป็นพุทธธรรม คือ ธรรมที่เป็นรากแห่งของกุศล หรือ ต้นตอของความชั่ว มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ โลภะ โถะ โมหะ

อนึ่งอคุลมูล 3 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะเช่นเดียวกับวัฏฐะ 3 (ไตรวัฏฐ์) คือ กิเลสวัฏฐ์ กรรมวัฏฐ์ วิปากวัฏฐ์ อคุลมูล 3 จึงอาจจัดอยู่ในวัฏฐะ 3 ได้ด้วย

โลกธรรม 8

ความสำคัญของโลกธรรม 8

โลกธรรม 8 เป็นธรรมประจำโลก เป็นธรรมที่สำคัญ เพราะเป็นธรรมที่ทุกคนต้องประสบ โลกธรรม 8 จึงเป็นธรรมที่ทุกคนต้องเรียนรู้

ความหมายของโลกธรรม 8

โลกธรรม แปดล้วว่า ธรรมดานของโลก หรือเรื่องของโลก โลกธรรม 8 จึงแปลว่า ธรรมดานของโลก หรือเรื่องของโลก 8 ประการ คือ

1. ลาก (ได้ลาก มีลาก)	2. อลาก (เสื่อมลาก สูญเสีย)
3. ยศ (ได้ยศ มียศ)	4. อยศ (เสื่อมยศ)
5. นินทา (ตีเตียน)	6. ปรสัต (สรรเสริญ)
7. สุข (ความสุข)	8. ทุกข์ (ความทุกข์) ¹

¹ พราภารวนัน (ประยุทธ์ ปยุตุโถ). พจนานุกรมพุทธศาสนา. 2518. หน้า 181.

โดยสรุปโลกธรรม มี 2 ส่วน คือ ลาก ยศ สรรเสริญ สุนเป็นอภิญญาณ์ คือ ส่วนที่นำ
ประทาน ผ้าชื่นชม และօลาก อยส นินทา ทุกนี้ เป็นอนิษฐารณ์ คือ ส่วนที่ไม่นำประทาน
ไม่ผ้าชื่นชม

ประโยชน์ของโลกธรรม 8

โลกธรรม 8 เป็นธรรมที่แสดงถึงธรรมดาโลก หรือชีวิตว่ามี 2 ด้าน คือ ด้านสุข ชื่นชม
นำประทาน และด้านทุกข์ ขมขื่น ไม่นำประทาน ชีวิตมั่นคงยั่งยืนต้องประสบกับโลกธรรมทั้ง 2 ด้าน
นี้อยู่เสมอ โลกธรรม 8 จึงบอกธรรมดา หรือบอกความจริงของโลกแก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้เท่า
กัน รู้จักวางแผนท่าที เมื่อประสบกับโลกธรรม 8 ไม่หลงติดดันอยู่ในความสุข หรือความทุกข์
สามารถทำใจให้เป็นอิสระอยู่เหนือสุขและทุกข์ได้ เป็นผู้ปราศจากทุกข์อย่างแท้จริง

โลกธรรม 8 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

โลกธรรม 8 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะเป็นธรรมที่เป็นธรรมดาโลก
มนุษย์ทุกคนต้องประสบ มีองค์ประกอบ 8 ประการ ดังจะเห็นได้จากบทหนังตะลุง ดังนี้

บทหนังตะลุงเรื่องนองแก้ว ของฉัน อรุณ กล่าวถึง โลกธรรม 8 ว่า เป็นธรรมที่เป็น
ธรรมดาโลก มนุษย์ทุกคนในโลกต้องประสบโลกธรรม 8 คือ มีลาก เสื่อมลาก มียศเสื่อมยศ
มีสุขมีทุกข์ มีสรรเสริญ มีนินทา ดังนี้

(บรรยาย)

มนุษย์เรา ไม่ว่าจะเป็นผู้พันธุ์รากะได ในโลกนี้ ย่อมมีความเสื่อมภาคกัน
ในทางธรรมชาติ นั่นคือ สภาพของความเป็นมนุษย์ ก็เมื่อเป็นมนุษย์แล้ว ทุกคน
จะต้องตกอยู่ภายใต้ความครอบงำของกฎธรรมชาติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า
เป็นโลกธรรม 8 คือ มีลากเสื่อมลาก มียศเสื่อมยศ มีสุขมีทุกข์ สรรเสริญนินทา
ไม่มีกระแสหนีพ้นไปจากกฎธรรมดานี้ได ไม่ว่าจะเป็นคนยากจนค่านั้นแก้น หรือมั่งมี

ครีสตุ ไม่ว่าจะเป็นสามัญชนชั้นต่ำ หรือผู้มีตำแหน่งยศสถานரาคาศักดิ์ แม้แต่พระราชาผู้เป็นจอมคน ต่างก็มีชีวิต เวียนว่าย ตายเกิดอยู่ในกล้องแห่งวัฏฐังสารคุจกัน ทุกชีวิตย้อมเกิดมาเพื่อชดใช้หนี้แห่งกรรมด้วยกันทั้งสิ้น สามัญชนอย่าเพิ่งนึกว่า เจ้านายชั้นผู้ใหญ่แล้วจะไม่มีความทุกษ¹

เปรียบเทียบโลกธรรม 8 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงกับโลกธรรม 8 ที่เป็นพุทธธรรม โลกธรรม 8 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงดังกล่าวนี้ หากเปรียบเทียบกับโลกธรรม 8 ที่เป็นพุทธธรรมก็สรุปได้ว่า โลกธรรม 8 ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะที่สอดคล้อง กับโลกธรรม 8 ที่เป็นพุทธธรรม คือ เป็นธรรม ที่เป็นธรรมชาติของโลก มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ มีลาก-เสื่อมลาก มียก-เสื่อมยก สรรเสริญ-นินทา สุน-ทุกษ เข่นเตียวกัน เพียงแต่ใน วรรณกรรมหนังตะลุงเรียงลำดับแตกต่างออกไปบ้าง คือ เป็นมีลาก-เสื่อมลาก มียก-เสื่อมยก มีสุน-มีทุกษ สรรเสริญ-นินทา

¹ ฉัน อบรม. บทหนังตะลุงเรื่องน่องแก้ว. 2532. หน้า 23.